

MATERIĀLĀ NENODROŠINĀTĪBA LATVIJĀ 2018. GADĀ

Centrālā statistikas pārvalde

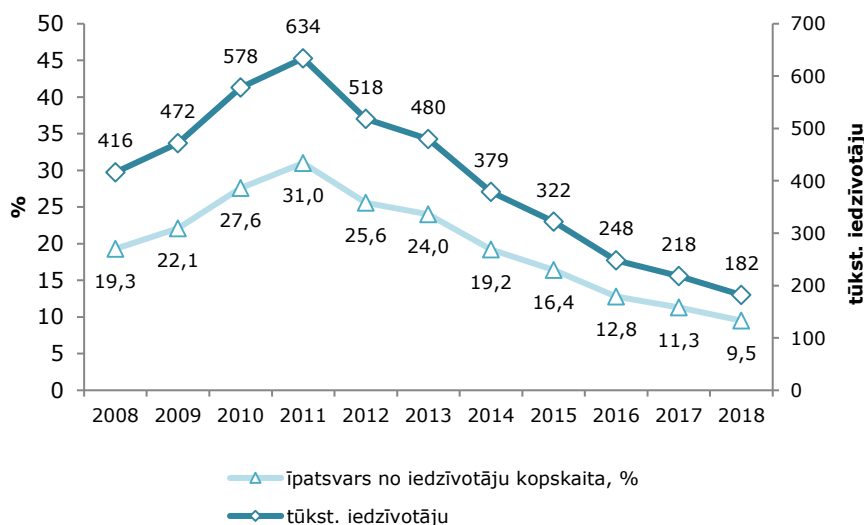
Informatīvais apskats

Apskojums "Statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem" (angļu valodā *European Union Statistics on Income and Living Conditions* – saīsināti EU-SILC) katru gadu tiek veikts visās Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīs. Latvijā šo apsekojumu veic Centrālā statistikas pārvalde. EU-SILC apsekojumā tiek iegūta plaša informācija par iedzīvotāju ienākumiem un dzīves apstākļiem (mājokli, nodarbinātību, veselību u.c.). Šajā publikācijā apkopoti dati par Latvijas iedzīvotāju materiālo nenodrošinātību. Lai plašāk pētītu nabadzības un materiālās nenodrošinātības aspektus, papildu līdzšinējiem ikgadējiem datiem ir pievienoti jauni materiālās nenodrošinātības rādītāji. Tie ļaus plašāk vērtēt ES un dalībvalstu progresu, īstenojot kopējos ES un katras dalībvalsts atsevišķi izvirzītos mērķus nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanā.

1. MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS RĀDĪTĀJI

Apskojuma dati liecina, ka pēdējo gadu laikā turpina samazināties dziļai materiālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars. 2018. gadā dziļai materiālai nenodrošinātībai bija pakļauti 9,5 % jeb 182 tūkstoši iedzīvotāju. Tas ir par 1,8 procentpunktiem jeb 36 tūkstošiem mazāk nekā 2017. gadā, kad dziļai materiālai nenodrošinātībai bija pakļauti 11,3 % jeb 218 tūkstoši iedzīvotāju.

Dziļai materiālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju skaits un viņu īpatsvars no iedzīvotāju kopskaita 2008.–2018. gadā

Datu avots: Eurostat [ilc_mddd11] 15.03.2019.

Dziļā materiālā nenodrošinātība raksturo personas, kurām piemīt vismaz 4 no šādām materiālās nenodrošinātības pazīmēm: finansiālu iespēju trūkums 1) segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu, 2) finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu, 3) segt pēkšņus neparedzētus izdevumus¹ no pašu līdzekļiem, 4) ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu, 5) katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām, 6) lietot savām vajadzībām vieglo auto, 7) lietot savām vajadzībām veļas mazgājamo mašīnu, 8) lietot savām vajadzībām krāsu televizoru, 9) lietot savām vajadzībām telefonu.

¹ Neparedzētie izdevumi tiek rēķināti katru gadu atbilstoši nabadzības riska sliekšnim uz vienu ekvivalento patērētāju pirms trim gadiem (2018. gadā tika ņemts vērā 2015. gada nabadzības riska sliekšnis uz vienu ekvivalento patērētāju). 2018. gadā neparedzēto izdevumu summa bija 320 eiro, 2017. gadā – 290 eiro, 2016. gadā – 260 eiro, 2015. gadā – 235 eiro, 2014. gadā – 225 eiro, 2013. gadā – 213 eiro, 2012. gadā – 228 eiro, 2011. gadā – 277 eiro, 2010. gadā – 242 eiro, 2009. gadā – 171 eiro, 2008. gadā – 128 eiro).

Saturs

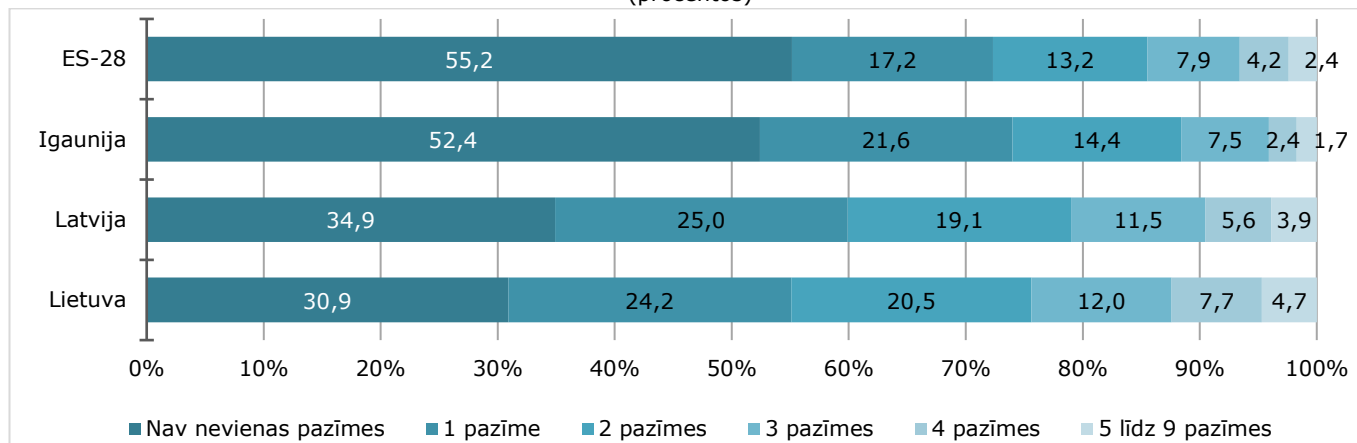
1. MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS RĀDĪTĀJI	1
Diagr. Dziļai materiālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju skaits un viņu īpatsvars no iedzīvotāju kopskaita 2008.–2018. gadā	1
Diagr. Iedzīvotāju sadalījums pēc materiālās nenodrošinātības pazīmju skaita ES un Baltijas valstīs 2017. gadā	2
ES dalībvalstu izkārtojums pēc lielākā iedzīvotāju īpatsvara, kam 2017. gadā naudas trūkuma dēļ tika liegtas atsevišķas iespējas	2
2. EKONOMISKĀ SPRIEDZE	4
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2018. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas	4
Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2017. un 2018. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas, pa kvintīļu grupām ...	4
Ekonomiskā spriedze 2011.–2018. gadā	4
3. PIESPIEDU ATTEIKŠANĀS NO ILGLIETOŠANAS PREČU IZMANTOŠANAS	5
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2018. gadā bija spiesti atteikties no atsevišķu preču izmantošanas	5
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2018. gadā bija spiesti atteikties no vieglā automobiļa un veļas mazgājamās mašīnas izmantošanas, pa kvintīļu grupām	5
Piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas 2011.–2018. gadā	5
4. NEAPMIERINOŠI MĀJOKĻA APSTĀKĻI	6
Diagr. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2018. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem	6
Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2018. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem, pa kvintīļu grupām ...	6
Iedzīvotāji, kuri 2011.–2018. gadā norādīja uz neapmierinošiem mājokļa apstākļiem ...	6
5. JAUNIE MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS RĀDĪTĀJI	7
Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības 2015.–2018. gadā	7
Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības, pa kvintīļu grupām 2015.–2018. gadā	7
METODOLOĢISKI PASKAIDROJUMI	8

2019

19-07-000

Kaut arī pēdējo gadu laikā Latvijā ir strauji samazinājies materiālai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars, tas joprojām krietni pārsniedz ES vidējo līmeni. Latvijā gandrīz divām trešdaļām iedzīvotāju piemita vismaz 1 no 9 materiālās nenodrošinātības pazīmēm (69,3 % 2017. gadā un 65,1 % 2018. gadā). 2017. gadā ES šādu iedzīvotāju īpatsvars bija vidēji 44,8 %. Salīdzinot Baltijas valstis, Igaunijas iedzīvotāju materiālā situācija bija vistuvākā ES iedzīvotāju vidējam līmenim (47,6 %), savukārt Lietuvas iedzīvotāju materiālā situācija bija līdzīga Latvijas iedzīvotāju situācijai (69,1 %).

Iedzīvotāju sadalījums pēc materiālās nenodrošinātības pazīmju skaita ES un Baltijas valstīs² 2017. gadā (procentos)

Datu avots: Eurostat [ilc_sip8] 15.03.2019.

Salīdzinot ar pārējām ES dalībvalstīm, vairākos materiālās nenodrošinātības rādītājos Latvija ieņem visnotaļ augstas pozīcijas. Latvijā ir visaugstākais iedzīvotāju īpatsvars (59,8 % 2017. gadā un 55,3 % 2018. gadā), kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt pēkšņus neparedzētus izdevumus. Turklāt Latvijā joprojām bija neliela iedzīvotāju daļa (3,3 % 2017. gadā un 2,7 % 2018. gadā), kas nevarēja atļauties savām vajadzībām izmantot veļas mazgājamo mašīnu. Šis rādītājs bija augstāks tikai Bulgārijā (8,4 %) un Rumānijā (8 %). Savukārt citu ES dalībvalstu iedzīvotājus šī problēma gandrīz nemaz neskāra. Pārējos rādītājos Latvijas situācija bija labāka. Latvijā no visām ES dalībvalstīm bija sestais augstākais iedzīvotāju īpatsvars, kas pēdējo 12 mēnešu laikā naudas trūkuma dēļ kaut reizi laikus nav spējuši segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu, un septītais augstākais iedzīvotāju īpatsvars, kas nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu. Savukārt Latvijas iedzīvotāju iespējas atļauties katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām bija tikai nedaudz zem ES vidējā līmeņa un finansiālās iespējas uzturēt mājokli siltu bija nedaudz labākas kā vidēji ES.

ES dalībvalstu izkārtotums pēc lielākā iedzīvotāju īpatsvara, kam 2017. gadā naudas trūkuma dēļ tika liegtas atsevišķas iespējas (procentos)

Segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu		Uzturēt mājokli siltu		Segt pēkšņus neparedzētus izdevumus	
Griekija	44,9	Bulgārija	36,5	Horvātija	56,2
Bulgārija	33,3	Lietuva	28,9	Latvija	55,3³
Kipra	24,8	Griekija	25,7	Bulgārija	53,2
Horvātija	21,9	Kipra	22,9	Griekija	52,7
Rumānija	17,3	Portugāle	19,4 ⁴	Rumānija	52,5
Latvija	13,7³	Itālija	14,0 ⁴	Lietuva	50,6
Slovēnija	13,4 ⁴	Rumānija	11,3	Kipra	50,1
Īrija	13,0	Spānija	8,0	Īrija	41,6
Ungārija	12,8 ³	ES-28	7,8	Spānija	36,6
Somija	10,7 ³	Latvija	7,6³	Polija	34,8
Polija	10,3	Horvātija	7,4	Portugāle	34,8 ⁴
Spānija	9,3	Malta	6,3	Igaunija	34,7 ⁴
ES-28	9,1	Ungārija	6,1 ³	Slovākija	34,6
Francija	9,1	Polija	6,0	Itālija	34,4 ⁴
Dānija	8,7 ⁴	Apvienotā Karaliste	5,9 ⁵	ES-28	33,8
Lietuva	8,7	Beļģija	5,3 ⁴	Ungārija	33,3 ³
Igaunija	8,0 ⁴	Francija	4,9	Slovēnija	33,0 ⁴
Apvienotā Karaliste	8,0 ⁵	Īrija	4,4	Apvienotā Karaliste	32,9 ⁵
Slovākija	7,4	Slovākija	4,3	Francija	29,6
Malta	7,4 ⁴	Slovēnija	3,3 ⁴	Vācija	29,3
Portugāle	6,6 ⁴	Vācija	3,3	Čehija	28,1
Beļģija	6,1 ⁴	Čehija	3,1	Somija	27,2 ³
Itālija	5,9 ⁴	Dānija	3,0 ⁴	Dānija	25,2 ⁴
Austrija	5,9	Austrija	2,4	Beļģija	24,4 ⁴
Zviedrija	5,1	Igaunija	2,3 ⁴	Nīderlande	21,4 ⁴
Vācija	4,4	Nīderlande	2,2 ⁴	Austrija	20,6
Nīderlande	3,8 ⁴	Zviedrija	2,1	Luksemburga	20,4
Čehija	3,2	Luksemburga	1,9	Zviedrija	19,7
Luksemburga	3,0	Somija	1,7 ³	Malta	13,7 ⁴

Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs05] 18.03.2019.

Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs01] 18.03.2019

Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs04] 28.02.2019.

² Latvijas dati ir par 2018. gadu.

³ Dati par 2018. gadu.

⁴ Provizorisks dati par 2018. gadu.

⁵ Pārēvējums laikrindā.

Ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu	
Bulgārija	31,7
Rumānija	19,2
Lietuva	16,5
Slovākija	14,8
Grieķija	13,2
Ungārija	12,3 ³
Latvija	11,9³
Itālija	10,9 ⁴
Horvātija	10,5
ES-28	7,9
Čehija	7,1
Francija	7,1
Vācija	7,0
Polija	6,3
Slovēnija	6,0 ⁴
Malta	5,6 ⁴
Beļģija	5,5 ⁴
Austrija	5,5
Apvienotā Karaliste	5,1 ⁵
Igaunija	4,4 ⁴
Kipra	3,8
Spānija	3,7
Somija	3,2 ³
Portugāle	2,4 ⁴
Luksemburga	2,2
Nīderlande	2,0 ⁴
Zviedrija	1,8
Īrija	1,7
Dānija	1,5 ⁴

³ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs03] 18.03.2019.

Katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām	
Rumānija	65,0
Horvātija	58,2
Bulgārija	52,6
Kipra	52,3
Grieķija	50,9
Itālija	43,0
Ungārija	43,0 ³
Slovākija	42,3
Lietuva	41,8
Portugāle	41,3 ⁴
Polija	38,4
Īrija	35,5
Spānija	34,3
Malta	33,9
Latvija	32,9³
ES-28	30,0
Igaunija	26,9 ⁴
Čehija	25,0
Apvienotā Karaliste	23,7 ⁵
Beļģija	23,5 ⁴
Francija	23,1
Slovēnija	21,9 ⁴
Vācija	15,3
Nīderlande	14,3 ⁴
Austrija	14,2
Somija	13,3 ³
Dānija	12,2 ⁴
Luksemburga	10,9
Zviedrija	8,8

³ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs02] 18.03.2019.

Lietot savām vajadzībām vieglo automobili	
Rumānija	29,8
Bulgārija	20,6
Ungārija	17,5 ³
Latvija	16,9³
Slovākija	11,0
Lietuva	10,3
Grieķija	9,7
Somija	8,4 ³
Igaunija	7,9 ⁴
Dānija	7,7 ⁴
Čehija	7,4
Īrija	7,1
Polija	7,0
Horvātija	6,9
ES-28	6,8
Austrija	6,4
Vācija	6,3
Beļģija	5,9 ⁴
Portugāle	5,9 ⁴
Apvienotā Karaliste	5,8 ⁵
Nīderlande	5,6 ⁴
Spānija	4,6
Slovēnija	3,1 ⁴
Zviedrija	2,9
Francija	2,7
Itālija	2,4 ⁴
Luksemburga	2,2
Malta	2,2
Kipra	1,7

³ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs05] 18.03.2019.

Lietot savām vajadzībām vejas māzājamo mašīnu	
Bulgārija	8,4
Rumānija	8,0
Latvija	2,7³
Dānija	1,9 ⁴
Beļģija	1,1 ⁴
Igaunija	1,1 ⁴
Grieķija	1,1
ES-28	1,0 ⁶
Horvātija	0,8
Portugāle	0,8 ⁴
Ungārija	0,7 ³
Slovākija	0,7
Vācija	0,5
Francija	0,5
Polija	0,5
Somija	0,4 ³
Īrija	0,3
Kipra	0,3
Luksemburga	0,3
Nīderlande	0,3 ⁴
Austrija	0,3
Slovēnija	0,3 ⁴
Malta	0,3 ⁴
Čehija	0,2
Spānija	0,2
Itālija	0,2 ⁴
Zviedrija	0,0
Lietuva	- ⁷
Apvienotā Karaliste	- ⁷

³ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs04] 18.03.2019.

Lietot savām vajadzībām krāsu televizoru	
Bulgārija	1,6
Dānija	1,0 ⁴
Rumānija	0,9
Beļģija	0,7 ⁴
Latvija	0,7³
Austrija	0,7
Ungārija	0,6 ³
Somija	0,6 ³
Igaunija	0,4 ⁴
Horvātija	0,4
Kipra	0,4
Nīderlande	0,4 ⁴
Polija	0,4
ES-28	0,3 ⁶
Grieķija	0,3
Malta	0,3 ⁴
Slovēnija	0,3 ⁴
Slovākija	0,3
Vācija	0,2
Īrija	0,2
Itālija	0,2
Portugāle	0,2 ⁴
Čehija	0,1
Spānija	0,1
Francija	0,1
Luksemburga	0,1
Zviedrija	0,0
Lietuva	- ⁷
Apvienotā Karaliste	- ⁷

³ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs02] 18.03.2019.

Lietot savām vajadzībām telefonu (ieskaitot mobilo telefonu)	
Bulgārija	2,7
Rumānija	2,2
Ungārija	1,2 ³
Polija	1,0
Horvātija	0,7
Grieķija	0,6
ES-28	0,5 ⁶
Malta	0,4 ⁴
Slovākija	0,4
Īrija	0,3
Itālija	0,3 ⁴
Portugāle	0,3 ⁴
Beļģija	0,2 ⁴
Vācija	0,2
Spānija	0,2
Latvija	0,2³
Austrija	0,2
Čehija	0,1
Igaunija	0,1 ⁴
Slovēnija	0,1 ⁴
Dānija	0,0 ⁴
Francija	0,0
Kipra	0,0
Luksemburga	0,0
Zviedrija	0,0
Somija	0,0
Lietuva	- ⁷
Nīderlande	- ⁷
Apvienotā Karaliste	- ⁷

³ Datu avots: Eurostat [ilc_mdcs01] 18.03.2019.

³ Dati par 2018. gadu.

⁴ Provizorisks dati par 2018. gadu.

⁵ Pārrāvums laikrindā.

⁶ Eurostat novērtējums.

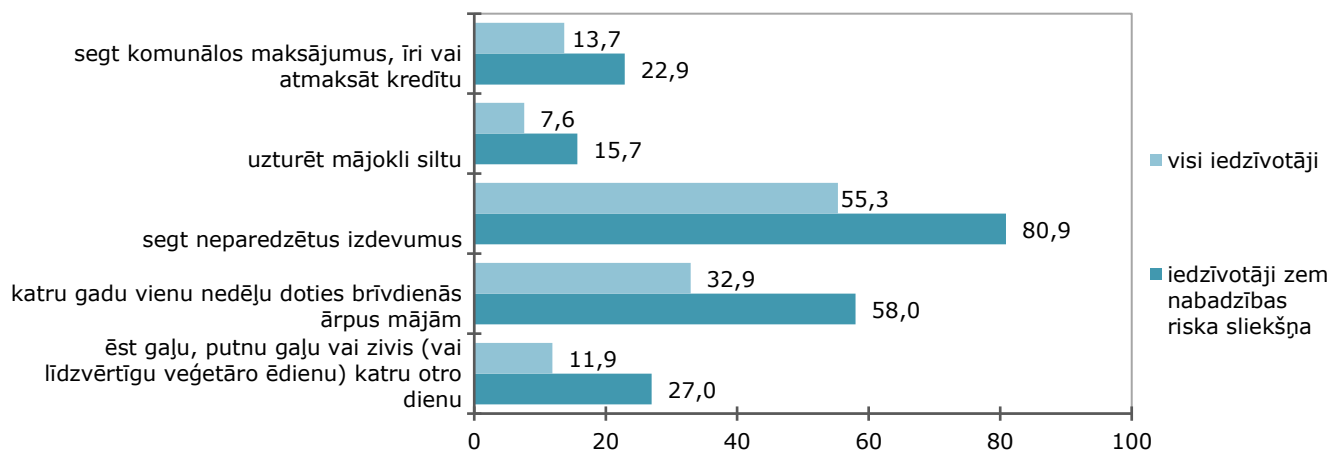
⁷ Dati nav pieejami.

2. EKONOMISKĀ SPRIEDZE

Kopš 2017. gada nedaudz samazinājies to iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt neparedzētus izdevumus (no 59,8 % 2017. gadā līdz 55,3 % 2018. gadā), katru gadu doties brīvdienās ārpus mājām (no 37,4 % 2017. gadā līdz 32,9 % 2018. gadā) un ēst gaļu, putnu gaļu un zivis katru otro dienu (no 13 % 2017. gadā līdz 11,9 % 2018. gadā). Savukārt bez būtiskām izmaiņām saglabājās to iedzīvotāju īpatsvars, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā naudas trūkuma dēļ kaut reizi nav spējuši laikus segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu (14,1 % 2017. gadā un 13,7 % 2018. gadā).

Iedzīvotājiem, kuru ienākumi bija zem nabadzības riska sliekšņa, situācija uzlabojās straujāk nekā Latvijas iedzīvotājiem kopumā. Salīdzinot ar 2017. gadu, par 5 procentpunktiem samazinājies iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties katru gadu doties brīvdienās ārpus mājām (no 63 % 2017. gadā līdz 58 % 2018. gadā), un par 4,8 procentpunktiem samazinājies to, kas finansiāli nevarēja atļauties uzturēt mājokli siltu (no 20,5 % 2017. gadā līdz 15,7 % 2018. gadā).

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2018. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas (procentos)

Datu avots: CSP datubāze internetā [tabulas numurs: MNG020].

Kopš 2017. gada par 4 procentpunktiem samazinājies ekonomiskai spriedzei pakļauto iedzīvotāju īpatsvars (no 40,6 % 2017. gadā līdz 36,6 % 2018. gadā). Tas ir visstraujākais samazinājums kopš 2015. gada, kad bija vērojams kritums par 6,3 procentpunktiem. 2018. gadā ekonomiskā spriedze visstraujāk samazinājās starp iedzīvotājiem ar vidējiem ienākumiem (3. kvintīļu grupā – par 8,4 procentpunktiem) un ar vidēji zemiem ienākumiem (2. kvintīļu grupā – par 5,5 procentpunktiem). Sajās iedzīvotāju grupās ekonomiskai spriedzei pakļauto īpatsvars bija attiecīgi 34,4 % un 51,8 % 2018. gadā. Savukārt turīgāko (5. kvintīļu grupas) un trūcīgāko (1. kvintīļu grupas) iedzīvotāju situācija saglabājās nemainīga.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2017. un 2018. gadā nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas, pa kvintīļu grupām (procentos)

	Gads	Kvintīļu grupas				
		1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Segt komunālo pakalpojumu rēķinus, īri vai atmaksāt kredītu	2017	26,4	13,3	15,8	8,7	4,2
	2018	28,0	14,1	13,0	8,4	4,1
Uzturēt mājokli siltu	2017	16,7	14,1	8,5	6,7	2,6
	2018	13,5	10,9	7,1	3,8	2,7
Segt neparedzētus izdevumus	2017	82,5	76,5	63,8	47,0	27,1
	2018	80,0	74,3	56,0	42,3	22,1
Katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām	2017	57,7	52,7	39,4	24,3	11,5
	2018	54,3	46,6	31,9	20,0	10,8
Ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu	2017	26,3	19,4	10,7	5,8	2,2
	2018	25,1	16,6	9,4	5,4	2,5

Datu avots: CSP datubāze internetā [tabulas numurs: MNG020].

Ekonomiskā spriedze 2011.–2018. gadā (procentos)

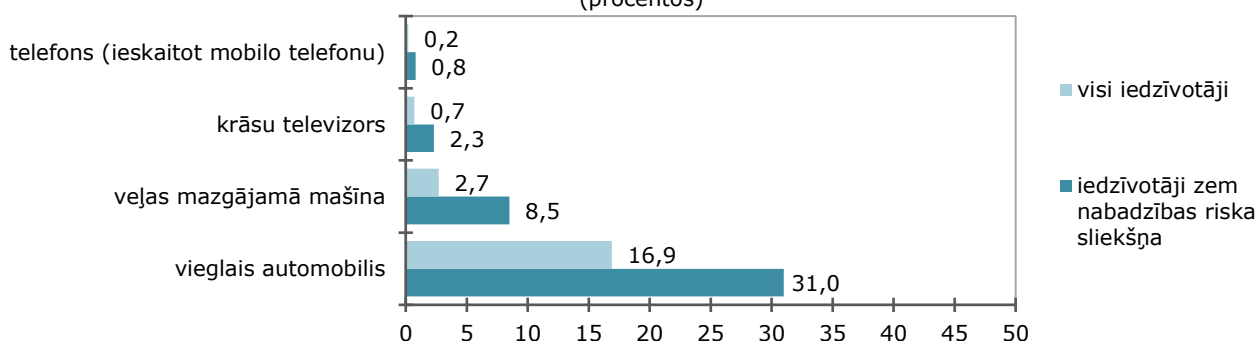
Gads	Visi iedzīvotāji	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	Kvintīļu grupas				
			1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
2011	67,7	89,3	87,4	79,5	73,5	56,9	33,6
2012	64,1	88,7	86,7	77,2	69,7	52,9	26,4
2013	55,7	81,4	77,0	69,9	59,8	42,8	23,2
2014	50,9	75,6	72,4	66,4	55,6	36,4	18,5
2015	44,6	74,5	70,6	59,1	47,2	29,6	12,3
2016	41,4	72,5	70,3	56,2	41,0	26,9	10,8
2017	40,6	69,7	63,6	57,3	42,8	26,8	10,5
2018	36,6	65,3	63,5	51,8	34,4	22,0	10,2

Datu avots: CSP datubāze internetā [tabulas numurs: MNG040].

3. PIESPIEDU ATTEIKŠANĀS NO ILGLIETOŠANAS PREČU IZMANTOŠANAS

2018. gadā 16,9 % Latvijas iedzīvotāju naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties savām vajadzībām izmantot vieglo automobili un 2,7 % – veļas mazgājamo mašīnu. Savukārt krāsu televizors un telefons (ieskaitot mobilo telefonu) bija pieejams gandrīz visiem.

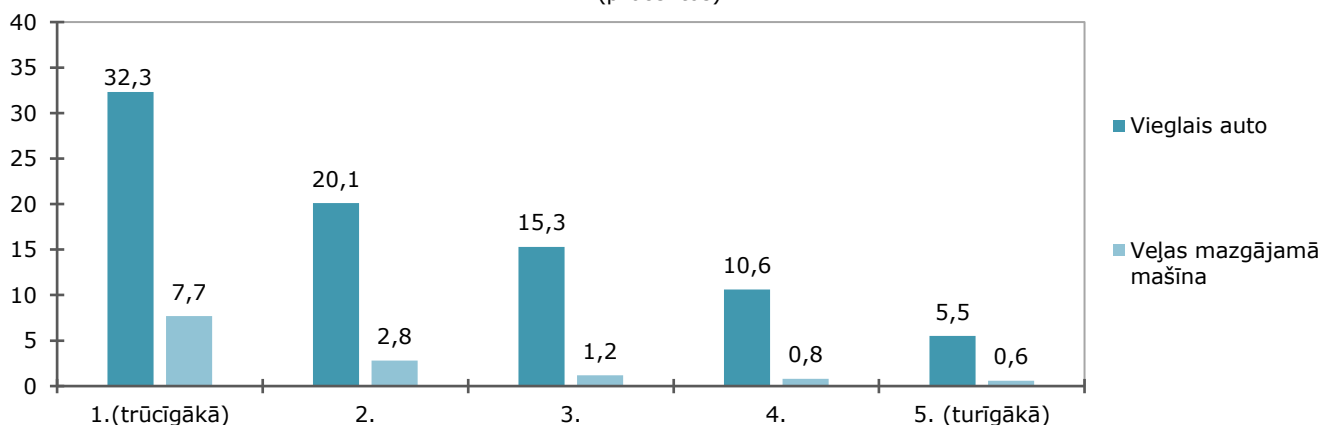
Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2018. gadā bija spiesti atteikties no atsevišķu preču izmantošanas
(procentos)

Datu avots: CSP datubāze internetā [tabulas numurs: MNG100].

2018. gadā 32,3 % trūcīgāko iedzīvotāju (1. kvintīļu grupā) un 5,5 % turīgāko iedzīvotāju (5. kvintīļu grupā) norādīja, ka naudas trūkuma dēļ savām vajadzībām nevarēja atļauties izmantot vieglo automobili. Savukārt veļas mazgājamo mašīnu naudas trūkuma dēļ savām vajadzībām nevarēja atļauties izmantot 7,7 % trūcīgāko iedzīvotāju (1. kvintīļu grupā), savukārt turīgākie iedzīvotāji (5. kvintīļu grupā) to varēja atļauties gandrīz visi.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ 2018. gadā bija spiesti atteikties no vieglā automobiļa un veļas mazgājamās mašīnas izmantošanas, pa kvintīļu grupām
(procentos)

Datu avots: CSP datubāze internetā [tabulas numurs: MNG100].

2018. gadā tikai 3 % Latvijas iedzīvotāju nevarēja atļauties vismaz 1 no 3 ilglietošanas precēm (neskaitot vieglo automobili). Savukārt vismaz 1 no 4 ilglietošanas precēm (ieskaitot vieglo automobili) naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties 18 % iedzīvotāju.

Piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas 2011.–2018. gadā
(procentos)

	Gads	Visi iedzīvotāji	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	Kvintīļu grupas				
				1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Vismaz 1 no 4 precēm	2011	33,1	59,2	53,6	36,3	29,9	23,2	15,0
	2012	29,2	54,3	49,5	33,8	25,3	19,8	11,6
	2013	29,3	51,8	46,2	38,3	28,9	18,4	10,2
	2014	26,2	47,4	42,8	30,7	26,4	17,7	9,1
	2015	22,9	42,7	40,4	28,8	21,5	13,6	7,5
	2016	21,1	40,6	40,0	24,3	20,3	12,9	6,1
	2017	19,5	38,4	36,4	23,3	17,7	11,9	6,8
	2018	18,0	34,5	34,8	22,1	15,5	11,0	6,0
Vismaz 1 no 3 precēm (neskaitot vieglo automobili)	2011	7,6	18,4	13,5	8,3	9,5	3,7	1,6
	2012	5,6	15,7	11,5	6,3	5,2	2,5	0,6
	2013	5,9	17,0	11,9	8,7	4,8	2,2	0,5
	2014	5,0	14,8	10,3	7,2	3,7	1,9	0,8
	2015	4,3	13,5	10,5	6,3	2,7	0,7	0,4
	2016	3,7	12,7	10,0	4,9	1,8	1,2	0,2
	2017	3,9	13,6	10,9	4,5	2,1	0,9	0,3
	2018	3,0	9,3	8,4	3,6	1,3	0,9	0,6

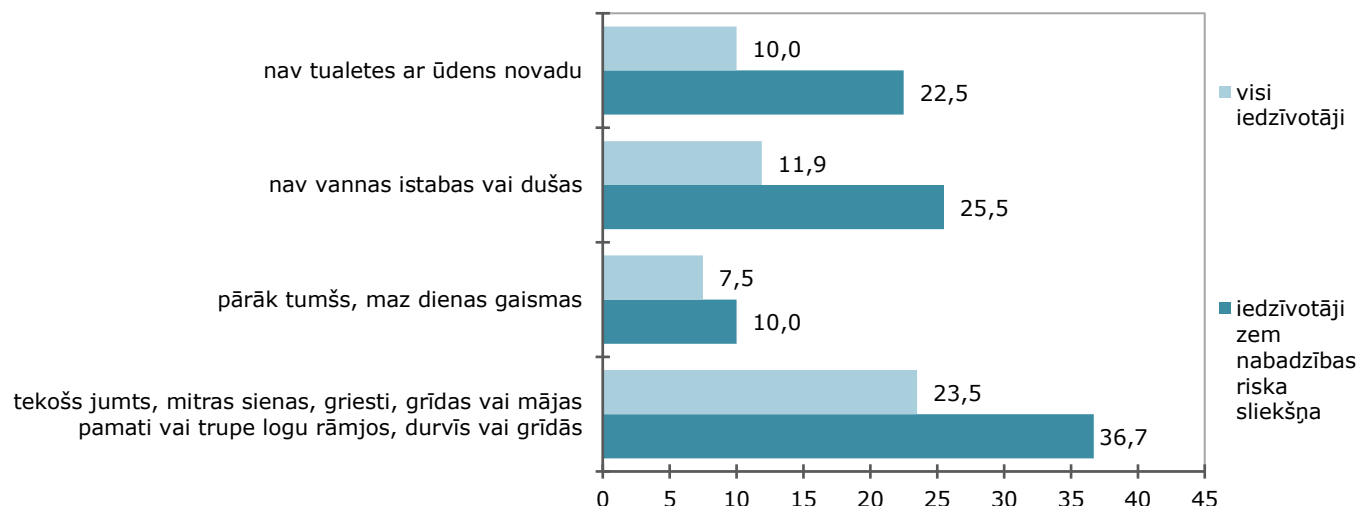
Datu avots: CSP datubāze internetā [tabulas numurs: MNG120].

4. NEAPMIERINOŠI MĀJOKĻA APSTĀKĻI

2018. gadā 30,9 % iedzīvotāju saskārās ar neapmierinošiem mājokļa apstākļiem⁸. Vairāk nekā piektā daļa (23,5 %) aptaujāto iedzīvotāju norādīja, ka viņu mājoklī ir tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas, mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās, 10 % norādīja, ka viņu mājoklī nav ierīkota tualete ar ūdens novadu, un 11,9 % atzina, ka nav vannas istabas un dušas.

Tomēr iedzīvotāji ar ienākumiem zem nabadzības riska sliekšņa ievērojami biežāk norādīja šīs mājokļa problēmas. 2018. gadā vairāk nekā viena piektā daļa (22,5 %) iedzīvotāju ar ienākumiem zem nabadzības riska sliekšņa norādīja, ka viņu mājoklī nav tualetes ar ūdens novadu, 25,5 % iedzīvotāju nav vannas istabas vai dušas, un 36,7 % atzina, ka viņu mājoklī ir tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas, mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2018. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem (procentos)

⁸ Datu avots: CSP datubāze internetā [tabulas numurs: MNG060].

2018. gadā 69,1 % Latvijas iedzīvotāju dzīvoja mājokļos, kur nebija neviena no minētajiem neapmierinošajiem mājokļa apstākļiem. 17,6 % iedzīvotāju bija viena no mājokļa problēmām, 6,5 % – divas no mājokļa problēmām, 5,3 % – trīs no mājokļa problēmām un 1,7 % – visas četras mājokļa problēmas.

Apekojuma dati rāda, ka iedzīvotāju ienākumu līmenim ir liela saistība ar mājokļa apstākļiem. Mājokļa problēmas visvairāk izplatītas starp iedzīvotājiem ar vismazākajiem ienākumiem (1. kvintīļu grupa). 2018. gadā uz neapmierinošiem mājokļa apstākļiem norādīja 52 % trūcīgāko (1. kvintīļu grupas) iedzīvotāju, savukārt starp iedzīvotājiem ar augstākiem ienākumiem neapmierinoši mājokļa apstākļi bija izplatīti ievērojami mazāk. Turklāt kopš 2017. gada trūcīgāko iedzīvotāju (1. kvintīļu grupas) īpatsvars, kas norādīja uz neapmierinošiem mājokļa apstākļiem, pieauga par 2,3 procentpunktiem. Savukārt pārējo iedzīvotāju vidū, izņemot 4. kvintīļu grupu, neapmierinošo mājokļa apstākļu izplatība samazinājās.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri 2018. gadā norādīja uz atsevišķiem neapmierinošiem mājokļa apstākļiem, pa kvintīļu grupām (procentos)

	Kvintīļu grupas				
	1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Nav tualetes ar ūdens novadu	24,5	12,3	6,6	4,6	1,7
Nav vannas istabas vai dušas	27,0	15,5	7,7	6,1	2,7
Pārāk tumšs, maz dienas gaismas	10,7	7,3	7,4	5,8	5,9
Tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas vai mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās	41,7	28,2	20,4	16,3	10,3

⁸ Datu avots: CSP datubāze internetā [tabulas numurs: MNG060].

Iedzīvotāji, kuri 2011.–2018. gadā norādīja uz neapmierinošiem mājokļa apstākļiem (procentos)

Gads	Visi iedzīvotāji	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	Kvintīļu grupas				
			1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
2011	38,5	58,3	54,9	43,2	35,8	30,1	22,3
2012	40,5	60,3	58,1	45,7	42,1	30,2	21,6
2013	38,4	59,0	57,1	42,8	39,7	27,1	20,4
2014	37,9	54,5	54,0	42,4	36,2	31,4	20,8
2015	34,3	54,7	55,6	37,3	31,0	25,1	19,0
2016	31,8	52,6	54,0	38,3	27,7	22,0	15,7
2017	31,4	48,9	49,7	39,2	31,1	19,3	16,4
2018	30,9	48,2	52,0	37,3	26,8	22,0	15,8

⁸ Datu avots: CSP datubāze internetā [tabulas numurs: MNG080].

⁸ Neapmierinoši mājokļa apstākļi: 1) nav tualetes ar ūdens novadu, 2) nav vannas istabas vai dušas, 3) mājoklī ir pārāk tumšs, maz dienas gaismas, 4) tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīda vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās.

5. JAUNIE MATERIĀLĀS NENODROŠINĀTĪBAS RĀDĪTĀJI

2018. gadā 33 % Latvijas iedzīvotāju naudas trūkuma dēļ savā mājoklī nolietotās mēbeles nevarēja nomainīt pret citām un 23,5 % nevarēja regulāri piedalīties ar naudas izmaksām saistītās atpūtas aktivitātēs ārpus mājām. Savukārt tikai 7,7 % iedzīvotāju naudas trūkums bija šķērslis, lai vismaz reizi mēnesī satiktos ar draugiem vai ģimeni uz kopīgu maltīti vai glāzi dzēriena, un 4,9 % – lai savā mājoklī privātai lietošanai nodrošinātu internetu.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības 2015.–2018. gadā

(procentos no visiem iedzīvotājiem, kuriem bija vismaz 16 gadi)

		Gads			
		2015	2016	2017	2018
Regulāri piedalīties atpūtas aktivitātēs ārpus mājām, kas ir saistītas ar naudas izmaksām	Visi iedzīvotāji	17,2	17,0	29,0 ⁹	23,5
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	32,9	31,2	49,6 ⁹	41,6
Vismaz reizi mēnesī satīkties ar draugiem/ģimeni (radiem) uz kopīgu maltīti vai glāzi dzēriena	Visi iedzīvotāji	8,3	7,7	9,8	7,7
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	21,1	17,5	22,4	16,8
Nelielu naudas summu tērēt tikai sev (kaut ko nopērkot vai darot priekš sevis)	Visi iedzīvotāji	14,2	12,7	16,4 ¹⁰	13,4
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	25,5	22,6	27,6 ¹⁰	22,5
Novalkātās drēbes nomainīt pret jaunām (nevis lietotām)	Visi iedzīvotāji	26,4	23,0	24,7	19,2
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	52,1	46,8	49,4	39,4
Savā mājoklī nomainīt nolietotās mēbeles pret citām	Visi iedzīvotāji	50,4	50,7	39,3 ¹¹	33,0
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	73,1	71,5	63,7 ¹¹	56,7
Savā mājoklī privātai lietošanai nodrošināt internetu	Visi iedzīvotāji	7,8	5,8	5,6 ¹²	4,9
	Iedzīvotāji zem nabadzības riska sliekšņa	22,0	17,9	16,2 ¹²	13,7

Datu avots: CSP aprēķins.

Apskojuma dati liecina, ka ienākumu līmenis stipri ietekmē iedzīvotāju iespējas sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības. Trūcīgāko iedzīvotāju vidū (1. kvintīju grupā) bija izteikti augsts iedzīvotāju īpatsvars, kam naudas trūkums liedza atļauties sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības. Savukārt starp iedzīvotājiem ar augstākiem ienākumiem (2., 3. un 4. kvintīju grupā) naudas problēmu radītie ierobežojumi bija ievērojami retāk izplatīti.

Iedzīvotāju īpatsvars, kuri naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties sev nodrošināt atsevišķas pamatnepieciešamības, pa kvintīju grupām 2015.–2018. gadā

(procentos no visiem iedzīvotājiem, kuriem bija vismaz 16 gadi)

	Gads	Kvintīju grupas				
		1. (trūcīgākā)	2.	3.	4.	5. (turīgākā)
Regulāri piedalīties atpūtas aktivitātēs ārpus mājām, kas ir saistītas ar naudas izmaksām	2015	30,5	23,0	18,1	9,4	5,4
	2016	30,9	22,2	15,6	12,6	4,3
	2017	50,9 ⁹	37,6 ⁹	26,4 ⁹	21,4 ⁹	10,5 ⁹
	2018	42,5	31,1	23,4	15,5	5,8
Vismaz reizi mēnesī satīkties ar draugiem/ģimeni (radiem) uz kopīgu maltīti vai glāzi dzēriena	2015	20,3	11,1	6,2	2,8	1,2
	2016	17,7	9,7	6,8	3,4	1,4
	2017	22,7	13,6	7,7	4,5	1,9
	2018	17,3	9,4	7,4	3,4	1,3
Nelielu naudas summu tērēt tikai sev (kaut ko nopērkot vai darot priekš sevis)	2015	29,4	15,8	12,4	9,2	3,8
	2016	26,5	16,8	10,9	7,0	3,4
	2017	30,7 ¹⁰	21,9 ¹⁰	15,9 ¹⁰	9,7 ¹⁰	5,3 ¹⁰
	2018	24,8	16,9	13,1	8,7	3,9
Novalkātās drēbes nomainīt pret jaunām (nevis lietotām)	2015	49,9	36,3	26,5	14,2	6,0
	2016	46,0	31,4	21,9	11,9	5,4
	2017	47,6	35,5	24,5	12,0	6,5
	2018	41,0	28,0	17,7	7,9	3,3
Savā mājoklī nomainīt nolietotās mēbeles pret citām	2015	72,0	63,0	53,1	38,5	21,5
	2016	70,5	62,8	50,8	41,8	25,9
	2017	60,2 ¹¹	53,4 ¹¹	39,9 ¹¹	30,0 ¹¹	15,3 ¹¹
	2018	55,6	46,1	32,3	21,2	11,5
Savā mājoklī privātai lietošanai nodrošināt internetu	2015	19,2	11,3	5,7	2,0	1,0
	2016	15,6	8,1	3,6	1,8	0,8
	2017	14,5 ¹²	8,8 ¹²	3,7 ¹²	1,4 ¹²	0,5 ¹²
	2018	12,9	6,9	3,5	1,3	0,2

Datu avots: CSP aprēķins.

⁹ Pārāvums laikrindā. Sākot ar 2017. gadu, jautājums ir izteikts jaunā redakcijā: "Vai Jūs regulāri piedalīties atpūtas aktivitātēs (kas ir saistītas ar naudas izmaksām)?" Līdz 2016. gadam jautājums bija šāds: "Vai Jums ir iespēja regulāri piedalīties atpūtas aktivitātēs (sports, kino, koncerts u.c.)?"

¹⁰ Pārāvums laikrindā. Sākot ar 2017. gadu, jautājums ir izteikts jaunā redakcijā: "Vai Jūs gandrīz katru nedēļu nelielu naudas summu tērējat tikai sev, savam priekam (kaut ko nopērkot vai darot priekš sevis)?" Līdz 2016. gadam jautājums bija šāds: "Vai Jums ir iespēja katru nedēļu nelielu naudas summu tērēt tikai sev, ne ar vienu nesaskaņojot?"

¹¹ Pārāvums laikrindā. Sākot ar 2017. gadu, jautājums ir izteikts jaunā redakcijā: "Vai Jūsu mājāsaimniecība maina mēbeles (gultu, dīvānu, skapi, bufeti u.c. mēbeles), kad tās ir nolietotas vai bojātas?" Līdz 2016. gadam jautājums bija šāds: "Vai Jums ir iespēja savā mājoklī nomainīt nolietotās mēbeles pret citām?"

¹² Pārāvums laikrindā. Sākot ar 2017. gadu, jautājums ir izteikts jaunā redakcijā: "Vai Jums ir pieeja internetam privātai lietošanai, kad tas ir nepieciešams?" Līdz 2016. gadam šis jautājums bija šāds: "Vai savā mājoklī Jums ir pieeja internetam privātai lietošanai?"

METODOLOĢISKI PASKAIDROJUMI

Nabadzības riska indekss

Nabadzības riska indekss ir rādītājs, kas tiek aprēķināts visās ES dalībvalstīs pēc vienotas metodoloģijas. Tas raksturo personu īpatsvaru, kas atrodas zem nabadzības riska sliekšņa. Katru gadu nabadzības riska sliekšnis tiek aprēķināts no jauna. ES dalībvalstīs kā nabadzības riska sliekšnis tiek izmantoti 60 % no rīcībā esošo ienākumu mediānas uz vienu ekvivalento patērētāju. Nabadzības riska sliekšnis vienas personas mājsaimniecībai 2017. gadā bija 367 eiro mēnesī, 2016. gadā – 330 eiro mēnesī, 2015. gadā – 318 eiro mēnesī, 2014. gadā – 291 eiro mēnesī, 2013. gadā – 260 eiro mēnesī, 2012. gadā – 233 eiro mēnesī, 2011. gadā – 223 eiro mēnesī un 2010. gadā – 210 eiro mēnesī. Savukārt mājsaimniecībai, ko veido divi pieaugušie ar diviem bērniem, kas jaunāki par 14 gadiem, nabadzības risks (atbilstoši ekvivalento patērētāju skaitam mājsaimniecībā) 2017. gadā bija 770 eiro mēnesī, 2016. gadā – 694 eiro mēnesī, 2015. gadā – 668 eiro mēnesī, 2014. gadā – 612 eiro mēnesī, 2013. gadā – 546 eiro mēnesī, 2012. gadā – 490 eiro mēnesī, 2011. gadā – 467 eiro mēnesī un 2010. gadā – 441 eiro mēnesī.

Kvintīļu grupa

Viena piektā daļa (20 %) no apsekoto mājsaimniecību skaita, kas sagrupētas pieaugošā secībā pēc to rīcībā esošajiem ienākumiem uz vienu mājsaimniecības locekli.

Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi kvintīļu grupās 2010.–2017. gadā (vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī, eiro)

Kvintīļu grupas	Gads							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1. (trūcīgākā)	96,85	104,51	111,88	124,93	135,15	149,51	153,71	162,36
2.	194,31	199,09	208,64	227,58	245,13	256,89	266,14	285,17
3.	257,22	259,78	272,11	295,01	317,36	340,16	359,50	401,18
4.	337,89	351,55	371,98	412,66	449,16	483,31	514,33	572,41
5. (turīgākā)	620,26	681,25	701,33	779,67	847,02	895,60	941,57	1 076,25

Datu avots: CSP datubāze internetā [tabulas numurs: IIG090].

Materiālās nenodrošinātības dimensijas

EU-SILC apsekojumā materiālā nenodrošinātība tiek definēta kā iemeslu kopums, kas mājsaimniecībai liedz pieeju noteiktiem materiāliem labumiem. Šie iemesli ir naudas trūkums, neapmierinoši mājokļa apstākļi un piespiedu atteikšanās izmantot ilglietošanas sadzīves priekšmetus.

Materiālā nenodrošinātība tiek aplūkota, uzdotot jautājumus par trim materiālās atstumtības dimensijām:

Ekonomiskā spriedze tiek noteikta ar vairākiem jautājumiem, kuros respondentiem jānovērtē mājsaimniecības spēja segt šādas izmaksas:

- ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu;
- katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām;
- segt pēkšņus neparedzētus izdevumus no pašu līdzekļiem;
- finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu;
- segt komunālos maksājumus, īri un kredītu (t.sk. līzings maksājumus par pirkumiem uz kredīta).

Mājsaimniecības, kas uz vismaz diviem jautājumiem sniedz noraidošu atbildi, tiek uzskatītas par pakļautām ekonomiskai spriedzei.

Piespiedu atteikšanās no ilglietošanas preču izmantošanas ir vērojama mājsaimniecībās, kurām naudas trūkuma dēļ savām vajadzībām nav pieejams:

- telefons (ieskaitot mobilo telefonu);
- krāsu televizors;
- veļas mazgājamā mašīna;
- vieglais automobilis.

Tiek uzskatīts, ka mājsaimniecība ir spiesta atteikties no ilglietošanas preču izmantošanas, ja tai naudas trūkuma dēļ nav pieejama vismaz viena no četrām iepriekš minētajām ilglietošanas precēm.

Dzijas materiālās nenodrošinātības rādītājs raksturo personas, kurām piemīt vismaz 4 no šādām materiālās nenodrošinātības pazīmēm: finansiālu iespēju trūkums 1) segt komunālos maksājumus, īri vai atmaksāt kredītu, 2) finansiāli atļauties uzturēt mājokli siltu, 3) segt pēkšņus neparedzētus izdevumus no pašu līdzekļiem, 4) ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu, 5) katru gadu vienu nedēļu doties brīvdienās ārpus mājām, 6) lietot savām vajadzībām vieglo auto, 7) lietot savām vajadzībām veļas mazgājamo mašīnu, 8) lietot savām vajadzībām krāsu televizoru, 9) lietot savām vajadzībām telefonu.

Neapmierinoši mājokļa apstākļi tiek noteikti, izmantojot atbildes uz jautājumiem, kas raksturo mājokļa kvalitāti:

- tekošs jumts, mitras sienas, griesti, grīdas vai mājas pamati vai trupe logu rāmjos, durvīs vai grīdās;
- pārāk tumšs, maz dienas gaismas;
- nav vannas istabas vai dušas;
- nav tualetes ar ūdens novadu.

Tiek uzskatīts, ka mājsaimniecībai ir neapmierinoši mājokļa apstākļi, ja tā nosauc kaut vienu no iepriekš minētajām problēmām, kas raksturo mājokļa kvalitāti.